

УДК 378.1

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Новицька О.В.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

У статті відображаються пошуки тих чи інших напрямів і підходів до удосконалення організації навчання у вищих навчальних закладах.

Новітні педагогічні технології є основним фактором вирішення завдань реформування вітчизняної системи освіти, яка проходить в сучасних умовах, модернізації освітніх структур, трансформації загальносистемного і комплексного характеру

У Законі України «Про освіту» [1], Національній доктрині розвитку освіти у XXI ст. перед вищими навчальними закладами поставлено завдання забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння й упровадження наукових та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Саме тому на сучасному етапі розвитку суспільства пріоритетна роль належить розв'язанню надзвичайно важливої та актуальної, водночас досить складної проблеми

Удосконалення виховної системи вищого навчального закладу. Як зазначає К.Левківський: «Безумовно, виховання студентської молоді, яка через кілька років стане ядром української інтелігенції, потребує особливої уваги. Майбутнє нашого народу залежить від змісту цінностей, що закладаються у світоглядні орієнтири молодих людей, та від того, якою мірою духовність стане основою їх життя» [2].

Пошуки тих чи тих напрямів і підходів до удосконалення організації навчання у вищих навчальних закладах зумовлюються потребами та особливостями суспільно-економічного розвитку. Упродовж століть у навчально-виховній діяльності закладів суспільство задовольняв екстенсивний, пов'язаний з кількісним (а не якісним) збільшенням, розширенням, поширенням підхід до організації навчання.

Екстенсивний підхід (від лат. *extensivus* — розширюючий) передбачає досягнення бажаних результатів за рахунок кількісних чинників (збільшення термінів навчання у ВНЗ, кількості годин на вивчення окремих навчальних дисциплін тощо). На певних етапах історичного розвитку такий підхід задовольняв потреби суспільства, але з часом вичерпав свої можливості. Адже за таких умов було досить складно забезпечити належний рівень інтелектуального розвитку особистості, підготувати її до самостійної пізнавальної діяльності впродовж життя. Тому на сьогодні можливості організації екстенсивної освітньої діяльності вищих навчальних закладів вичерпали себе.

Розвиток науки, збільшення обсягу інформації, актуалізація проблеми продукування інтелектуального багатства суспільства привели до необхідності інтенсифікації навчального процесу.

Інтенсифікація (від фр. *intensification*, від лат. *intensio* — напруження, зусилля і *facio* — роблю) передбачає досягнення у навчанні бажаних результатів за рахунок якісних чинників, тобто за рахунок напруження розумових можливостей особистості. Адже в процесі екстенсивного навчання можливості мозку використовуються на 15-20 відсотків. Тому збільшення ефективності використання потенційних здатностей мозку студентів і викладачів – це найперша умова інтенсифікації навчального процесу. [3].

Виходячи з вище сказаного, метою виховання у вищій школі є підготовка успішної особистості, що здатна самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури. Досягти поставлених завдань допоможуть нові виховні технології, що ґрунтуються на співпереживанні, позитивному емоційному оцінюванні. На сьогодні вони активно впроваджуються у виховній практиці ВНЗ за такими напрямками: у процесі викладання навчальних дисциплін, позааудиторної виховної роботи, в роботі з батьками; через соціальні інститути, взаємодію з молодіжними громадськими організаціями, діяльність студентського самоврядування.

Слід заохочувати і активніше впроваджувати у виховну систему ВНЗ проекти різноманітної тематики, цікавими та сучасними за формою проведення (екскурсії, експедиції, дебати, семінари, тренінги, конференції, «круглі столи», фестивалі, літературно-музичні композиції, аудіо- та відеопроєкти тощо). Така діяльність ефективно позначається на формуванні життєвої компетентності, досвіду, самореалізації та розвитку здібностей студента.

В умовах виховної проектної діяльності студентів позитивно розв'язується проблема ставлення студентів до знань, бажання просто отримати диплом поступово відходить, його замінює усвідомлення значущості у здобутті якісної вищої освіти, прагнення творчих пошуків. На такому етапі виховний процес досягає високого рівня результативності і переростає у самовиховання [4].

Головною фігурою у ВНЗ, яка активно впливає на особистість студента, є викладач. У сучасних умовах він повинен не тільки передавати учням знання, а й прилучати їх до культури, допомагати орієнтуватися в ній. Сьогодні не всі викладачі готові виконувати цю роль, адже з тих чи інших причин не можуть організувати виховний процес згідно вимог часу. Проте слід розуміти, що не потрібно повністю відмовлятися від тих старих форм виховної роботи, які добре себе зарекомендували - їх треба насичувати новим якісним змістом [5].

Оскільки обсяги інформації постійно зростають, оновлюються, викладачі повинні правильно організовувати свою педагогічну діяльність, щоб студенти мали змогу якісно вивчати отриманий матеріал.

Тільки за умови безперервності освіти людина може вважатися освіченою, бути компетентним працівником, справжнім професіоналом у своїй сфері. Дана проблема є актуальною, оскільки у сучасному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежить від

результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях. Тому ще одною важливою пропозицією удосконалення навчального процесу є інноваційні технології, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Розробка і поширення інноваційних технологій, використання в навчальному процесі сучасних комп'ютерних та телекомунікаційних технологій є провідним фактором розвитку сфери освіти в цілому. Тобто потрібний системний метод створення, застосування і визначення всього процесу навчання і засвоєння знань для забезпечення оновлення та удосконалення системи освіти.

На думку автора, одним із важливих пріоритетів навчальної роботи є запровадження „інноваційних педагогічних технологій”, що дозволяє реалізувати поставлені цілі і завдання, надати змісту освіти нових форм і методів, використовувати нові засоби навчання, розширити функції педагогів та студентів, готувати кваліфікованих фахівців для фінансової системи. Для запровадження „інноваційних педагогічних технологій” у вищій школі пропонується застосовувати напрями, які наведено у табл. 1.

Таблиця 1. - Основними напрямами запровадження „інноваційних педагогічних технологій”

№п /п	Напрями	Характеристика
1.	Демократизація навчального процесу	Студенти приймають участь у визначенні цілей освіти, залучаються до процесу визначення змісту та методів навчання, пропонують свою точку зору з боку студентів, а викладачі – пропонують з точки зору виховання. В цьому контексті проводяться соціологічні, психологічні та інші дослідження з метою виявлення реальних потреб студентів, їх ставлень до організації навчального процесу, навчальної мотивації. Результати цих досліджень враховуються при розробці навчальних та робочих планів, в організації навчального процесу. Велика роль у процесі демократизації належить органам студентського самоврядування, оскільки їхні представники безпосередньо беруть участь в управлінні навчальним процесом, у проведенні вказаних досліджень та обстежень, у проясненні ставлень основної маси студентів до викладання окремих дисциплін, роботи окремих викладачів тощо.
2.	Забезпечення незалежності студентів у навчанні	Даний напрям передбачає основний акцент на самонавчанні студентів. Значна частина програмного матеріалу опрацьовується самостійно.

		З усіх навчальних дисциплін розроблені завдання для самостійної роботи, вони мають творчий, пошуковий характер.
3.	Зміна ролі викладача	Викладач стає організатором роботи та помічником студентів у самонавчанні та науковій роботі. Ця функція реалізується під час науково-дослідної роботи викладачів і студентів.
4.	Індивідуалізація навчального процесу	Передбачає враховувати особистість кожного студента, його психічні, пізнавальні особливості та особливості сприйняття, інтереси, потреби, цілі тощо.
5.	Впровадження кооперативного навчання	Базується на спільній роботі студентів над навчальними завданнями проблемного характеру (наприклад, при виконанні індивідуальних науково-дослідних завдань, курсових та дипломних робіт), коли рішення досягається через поєднання зусиль, тобто кооперацію студентів, які колективними зусиллями досягають спільної мети.
6.	Інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація студентів у ньому.	Впроваджуючи інноваційні технології, професорсько-викладацький колектив використовує системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, які охоплюють весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів.

Таким чином, ВНЗ виступає важливою ланкою у вихованні цілеспрямованої, творчої, самостійної особистості з яскраво вираженою національно-громадянською позицією, ціннісні орієнтації і спосіб життя якої зумовлені потребами часу і суспільним розвитком. На сьогодні важливим питанням є вдосконалення системи виховання, впровадження новітніх виховних технологій у зміст освіти, аби забезпечити її якісно новий високий рівень.

Література.

1. Закон про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року//Відомості Верховної ради УРСР – 1991. - №34. – ст.. 451.
2. Черкащина Т.В. Розвиток моральності як пріоритетний напрямок у формуванні взаємин (на прикладі ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації) //Вісник Черкаського університету. - Сер.: Пед. науки. - Черкаси, 2005. - Вил. 64. - С. 115 - 118.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи. – Кю: Знання, 2005. – 486 с.
4. Соловей С, Демчик В. Удосконалення виховної системи вищого навчального закладу у світлі Болонського процесу //Рідна школа. - 2005. - №6. - С. 3~9.
5. Чибісова Н.Г. Формування культурної особистості - завдання сучасної освіти //